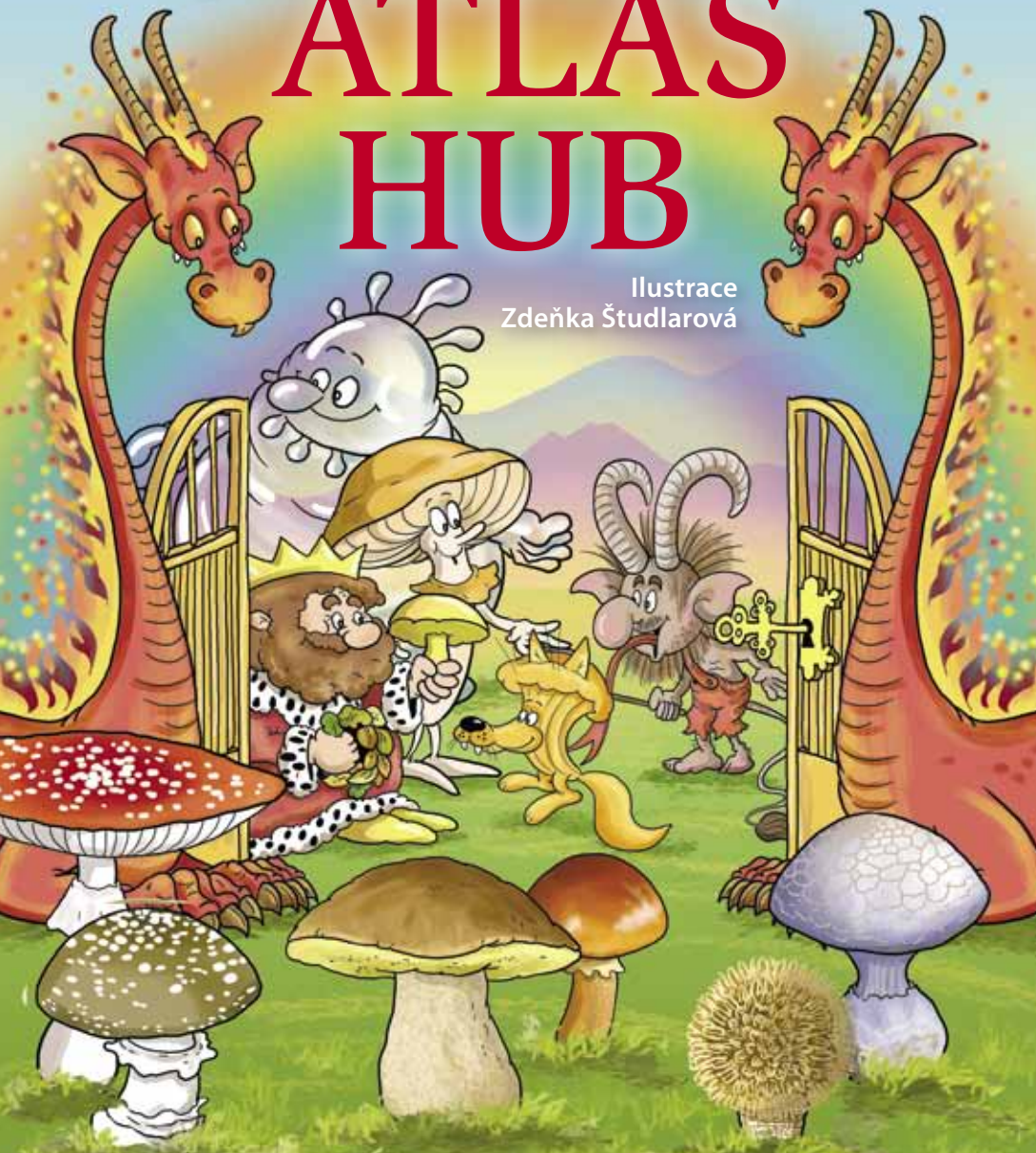

Radomír Socha

POHÁDKOVÝ ATLAS HUB

Ilustrace
Zdeňka Študlarová

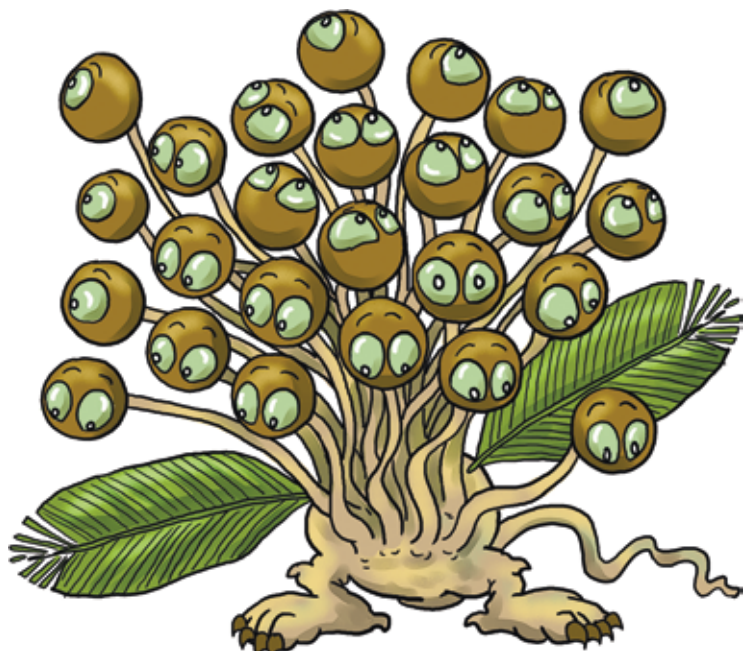

Radomír Socha

POHÁDKOVÝ ATLAS HUB

Ilustrace Zdeňka Študlarová

Grada Publishing

Každý začínající houbař by měl vědět, že ne všechny houby jsou jedlé a chutné jako například hřib dubový nebo liška obecná. Je mezi nimi také spousta nejedlých a některé i značně jedovaté. Proto nikdy nesbírejte houby, které dobře neznáte!

U každého názvu si v této knížce můžete přečíst, které houby lze bez obav sbírat, na kterých si pochutnáte a které se naopak jíst nedají nebo dokonce nesmí.

Vítejte v pohádkové zemi hub! V překrásné říši plné tak zářivého světla, až oči přecházejí. Rozprostírá se od jednoho konce duhy k druhému. A duha se nad ní klene a bude se klenout do té doby, dokud v ní bude panovat láska a pořádek.

Chtěli byste pohádkovou zemi hub vidět na vlastní oči? Věřím, že ano. Ale dostat se do ní není snadné. Bez čarovného klíče a kouzelného zaříkadla se vám to nepodaří. Navíc ji hlídají dva ohniví draci, kteří každého nezvaného návštěvníka spálí na popel. Pokud by někdo z lidí chtěl pohádkovou zemi hub navštívit, musel by nejdřív dostat svolení od krále pohádkové země. Jenom tomu, kdo získá pergamen s královskou pečetí, může skřítek Zamykálek, nejvyšší rádce samotného krále, bránu do pohádkové země hub otevřít a vpustit ho dovnitř. Jen on k ní má čarovný klíč a zná kouzelné zaříkadlo, které ohnivé draky uspí, aby návštěvníka nesežehli plamenem a neudělali z něj hromádku popela. Jen díky jemu se mi podařilo vidět pohádkovou zemi a v ní spoustu zajímavých hub a všelijakých bytůstek na vlastní oči.

Je to země kouzel a země nekonečné fantazie. Cokoliv si v ní přejete, se vám okamžitě splní. Můžete se stát čarodějem, obrem, ptákem, stromem nebo dokonce houbou. Čím chcete být, tím se tu stanete. A to se vám v naší zemi přihodit nemůže. U nás se mohou vyplnit jen některá přání, a někdy to trvá i léta, a některá se nám holt nesplní nikdy.

Všechno, co jsem v pohádkové zemi hub spatřil a uchoval si v paměti, jsem pro vás, děti, zaznamenal v této knížce. Věřím, že vám udělá radost a prožijete při jejím čtení stejná dobrodružství, jako jsem v pohádkové zemi zažil já. A nebojte se! Draci na příkaz skřítky Zamykálka usnuli a spí teď jako zabítí. Proto neváhejte a račte vstoupit do pohádkové země hub a jejich podivuhodných obyvatel. Ať se vám v ní líbí!

Smržoun Věžoun

Smržouni Věžouni měli dlouhou nohu a špičatou hlavu odjakživa. Už jejich praprapradědek smržoun ji měl šišatou. Přivandroval odněkud z Tramtárie – ze země, kde se stavějí takové podivné vysoké věže (říká se jim minarety). A protože se mu ty věže líbily a chtěl také tak vypadat, proměnil se na houbový minaret. Bylo to úplně jednoduché, protože kdokoliv si v pohádkovém světě něco moc přeje, okamžitě se mu to splní. Tak z povrchu hlavy

Smrž kuželovitý

jedlý, velmi chutný

smržouna vychází podivná světelná záře, která prostupuje celým jeho tělem. Zdálky to vypadá, jako by mu z hlavy vystupoval kouř. Houbový skřítek Pařezníček si ho dokonce jednou spletl s komínem. Ale to jste měli vidět, jak se smržoun durdil a vztekal, když ho skřítek oslovil: „Pane Komín!“ Málem ho z toho ranila mrtvice (naštěstí v pohádkovém světě žádné choroby nejsou). Ovšem některým kamarádům Věžounů, takzvaným smržounům Hlavounům, se špičaté hlavy Věžounů nelíbí, a tak na ně hanlivě pokřikují: „Marfani, marfani!“ Oni totiž chtěli mít hlavu kulatou, a tak ji takovou také mají.

Také bráška pohádkového smržouna, smrž kuželovitý, který roste v přírodní říši, vypadá skoro stejně. I když úplně ne. Má kratší nohu, hlavu jako kužel a v ní spoustu komůrek oddělených přepážkami. Smrži rostou na jaře od dubna do května, nejraději pod jasany a osikami. Mají ale krátký život. I když delší by jim stejně k ničemu nebyl, protože většinou skončí brzy na talíři. Houbaři si je nemohou vynachválit, jak jim chutnají. Takové smrže plněné masem – to je panečku dobrota!

Zato pohádkový smržoun Věžoun, ten se má! Je nesmrtelný, ani nestárne, ani neumírá. Smrťák totiž do pohádkové země hub nerad chodí. Tady na zemi se vyřádí dosyta, tak co by tam dělal? A když se do pohádkového světa hub přece jen někdy zatoulá, jde si tam nejspíš schrupnout (tomu se nedivte, vždyť i smrťák se někdy unaví a rád si odpočine).

Houbová kačka

Už jste někdy viděli plavat houby? Já tedy ne. Vlastně viděl jsem jednu houby na vodě (byly to, myslím, špičky obecné), ale neplavaly. To se jenom rozvodnil potok a spláchl je do vody i s hlínou. Houby totiž plavat neumí, přestože některé (třeba taková míhavka vodní) se ve vodě docela rády čvachtají. V pohádkové zemi hub je tomu ale jinak. Bydlí tam zvláštní houbová kačka – napůl houba a napůl kačena. Hlavičku má samý lalok – úplně stejnou jako má houba zvaná kačenka česká, kterou najdete v březnu a dubnu pod osikami. Má ale žlutý zobák – to kačenka česká nemá (a proč by ho taky měla, když nic nejí?). Jakmile houbová kačka spatří rybník – *šups!* a je v něm. Panečku, ta ale dovede plavat!

Kačenka česká

jedlá, velmi chutná

Jak by ne, když má na nohou blány, jako mají opravdické kačeny, co rejdí po hladině našich rybníků. A dokáže nejenom plavat – umí i létat! Skoro tak rychle jako rackové. Jen přitom tak nevřeští jako oni. Sem tam si zakejhá a dost. Je chytrá a šetří si energii na létání. Rychle zamává křídly, a než se stačíte vzpamatovat, je pryč.

To její sestra z přírodní říše nedokáže, proti ní je úplná nemotora a taky ji to mrzí. Taky by si ráda zaplavala a zalétala, ale bez křídel a plovacích blan to jaksi nejde. Proto musí dřepět stále na jednom místě a moc ji to nebaví. Ale nesmutní, protože ví, že kačenky české jsou oblíbenou pochoutkou houbařů. Jakmile se rozkřikne, že začaly růst, jsou houbaři ve svém živlu. Prošmejdí kdejaký listnatý les, jen aby je našli a připravili si z nich pomazánku (to je bašta!). Přitom svá místečka tají a nepovědí o nich nikomu na světě. Co kdyby jim kačenky vysbíral někdo jiný? Je ale smůla, že kačenek českých je stále míň a míň, takže nakonec ještě budou chráněné a houbaři budou mít utrum. Budou si na ně muset nechat zajít chuť, jen se na ně kouknout a jít dál hledat jiné chutné jarní houby. Ale aspoň je přejde mlsnota. Nemusíme přece hnedka všechno zbaštit. Něco se také musí uchovat pro krásu (nemáme přece jen žaludky, ale taky oči!).

Májulka

Půjdete-li v květnu do lesoparku, můžete tam objevit krásně bělavé houby. Protože rostou hlavně v máji, začalo se jim říkat čirůvky májovky. I když jsou jedlé, sbírá je dosud málo houbařů. Někteří je neznají vůbec, jiní se zase bojí, aby je nezaměnili s nějakou jedovatou houbou (ale kdo se bojí, nesmí do lesa).

Čirůvka májovka

jedlá, velmi chutná

Je to přitom velká škoda, protože májovka je moc dobrá a chutná houba (a jak se říká v jedné písničce, nesbírá ji leda trouba). Až jednou ochutnáte smetanovou omáčku z májovek, dáte mi určitě zapravdu. Naučit se tyto jarní houby znát, stojí každopádně za to. Kdyby se mezi lidmi, kteří mají cukrovku, rozkřiklo, že májovka pomáhá tuto nemoc léčit, parky a lesy by se houbaři jenom hemžily.

Poradím vám, jak májovku snadno poznáte: má bělavý nebo nažloutlý klobouček a pod ním nápadně husté nízké lupínky (husté skoro jako listy v čítance). Lupínky i nožka jsou stejně zbarvené jako klobouček. Když májovku rozkrojíte, voní krásně po mouce a nemění na řezu barvu (zatímco jedovatá vláknice načervenalá po mouce nevoní a začne po chvíli jakoby vzteky červenat).

Sestřičku hub májovek, paní Májulku z pohádkové země hub, byste ale nepoznali. Vypadá totiž úplně jinak. Má ráda vůně květin a má jich všude plno: v kořenáčích uvnitř chaloupky i v truhlících za oknem. A nejenom tam. Celou velkou zahradu má plnou květin a co květinka, to jiná barva. Z těch vůní všude kolem dokola se až točí hlava. A když k tomu ještě rozkvetou stromy, je Májulka jako u vytržení (stejně jako Alenka v říši divů). Vydrží pod nimi sedět celé hodiny a stále nemá dost! Škoda, že Májulka nežije v našem světě, protože by mohla pracovat v květinářství. Ale co, vždyť i skřítkové a víly v pohádkové zemi hub si rádi přičichnou k voňavým kvítkům! A kdo by jim je pěstoval, když ne Májulka? Dopřejme jim tu radost!

Hřibový král

Také pohádková země hub má svého krále. A tak to má také být. Království bez krále by bylo asi jako prázdniny bez sluníčka, koupat by se nedalo a byli bychom bílí jako tvaroh. A není to jen tak ledajaký král! Je nejen moudrý, ale i stále veselý. Na koho se usměje, tomu je hned veseleji u srdíčka. A věřte mi, že se směje rád. Proto mu všichni v pohádkové zemi hub říkají potajmu král Chichota. A právem, protože nezkaží žádnou legraci. Veselé historiky rád nejen poslouchá, ale také je sám vymýšlí a vypravuje. Ale nemyslete si, není to žádný královský šašek. Dovede být také vážný,

Hřib královský

chráněný, nesbírat

zvlášť když přijímá návštěvy.
To se pak vystrojí jako vznešený pán. Na hlavu si místo věnce z barevného listí nasadí korunu, rukou uchopí žezlo ve tvaru hříbu, obuje si zlaté střevíce a vezme si na sebe purpurový plášť. Zkrátka urozenost sama! Teprve když je takto vyparáděný, začne přijímat hosty.

Výjimečný svým zbarvením je i jeho blízký příbuzný – nádherný hřib královský, který roste v našich teplých hájích, hlavně pod duby a buky. Nemůžete si ho splést se žádným jiným druhem hříbu. Klobouk má růžově červený a pod ním zlatožluté rourky, ve stáří trošku nazelenalé. Nohu má žlutou, a rozkrojíte-li jej napříč, bude žlutý i uvnitř. Ale raději to nedělejte! Protože kdyby vás při tom načapal ochranář přírody, byl by malér. Museli byste vysolit pořádný obolus, neboť hřib královský je velmi vzácný a byl proto zařazen do červené knihy chráněných hub. A to je dobře, poněvadž jinak by ho mlsní houbaři úplně vyhubili.

Že nevíte, co je to za knihu? Inu, sepsali ji největší znalci hub, kterým se říká mykologové, a zaznamenali v ní všechny naše nejvzácnější houby. Ale budete-li ji hledat v knihovně, určitě ji nehledejte podle červené obálky. Podle ní byste ji totiž nikdy nenašli.

Kovář

„Buch..., buch..., buch...“ ozývá se po celý den v chaloupce „Buprostřed pohádkové země hub. Ale nejsou to ani loupežníci, ani vojáci. Ti nemají do pohádkové země přístup. Panečku, to by je skřítek Kyjohub hnal, kdyby se tam odvážili vstoupit! Nestačili by se divit.

To byste neuhádli, kdo to tam tak vesele buší. Dáte se poddat? Dobrá, já vám to tedy řeknu: je to pohádkový hříb Kovář. Tvář má snědou od ohně a svaly jako vytrénovaný sportovec. Jen na prstech má samý mozol od toho věčného bušení do kovadliny. A plíce? Ty má jako měchy. Když foukne, vypadá to jako poryv větru na strništi. Na sobě má červenou a od sazí ušmudlanou koženou zástěru

Hřib kovář

jedlý, chutný

a v ruce třímá velikánské kladivo. Kdo by ho uviděl poprvé, určitě by se polekal. Mohl by si myslet, že ten hromotluk je loupežník Sarka Farka z pohádky *Hrátky s čertem* (určitě jste ji viděli v televizi).

Ale není to on. Je to dobrák od kosti, ten by ani kuřeti neublížil. A pročpak neustále buší kladivem do kovadliny? Ková totiž podkovy pro podivné houby, které vypadají jako kopyto koně. Tyto houby zvané troudnatci kopytovití rostou v našich lesích na kmenech stromů a z místa se ani nehnu, ale v pohádkové zemi hub skáčou ze stromu na strom jako datlové. Aby si přitom neprošoupaly chodidla, mají na nohou kopyta, které jim ukoval pohádkový Kovář. S nimi pak skáčou jako diví.

Příbuzným pohádkového Kováře je hřib kovář, který roste v našich lesích nejraději pod smrky. Ten ale vypadá naprosto jinak. Má hnědý klobouk a nenosí žádnou zástěru. Ani kladivo a kovadlinu nemá. Zato má červeně tečkovanou nohu, oranžově červené rourky pod kloboukem, a když ho rozkrojíte, hned zmodrá jako borůvky (sám je ovšem nejí). A i když je za syrova jedovatý, dobře provařený je moc chutný. Proto na něj houbaři nedají dopustit a rádi ho sbírají. Tak dobrou chuť!

Dubák

Kdo by rád nesbíral pravé dubové a smrkové hříby? Nikoho takového neznám (vy snad ano?). Jsou to mezi houbami krasavci. Mají hnědý klobouk, pod ním zlatožluté rourky a světle hnědou nožku ozdobenou bělavou sítkou. A jak krásně voní. Panečku, to je lahoda! Jakmile se rozkřikne, že rostou hříby, hned je houbařů plný les. Kdo má zdravé nohy a dobré boty, vyrazí do lesa pěšky, lidé líní a návštěvníci zdaleka přijedou autem. V lese se to pak hemží skoro jako na Václaváku. A není se čemu divit! Je to opravdová

Hřib dubový

jedlý, velmi chutný

radost nasbírat košík
krásných pravých hřibů
(ovšem bez červů). Jsou
i jiné krásné houby, ale hříby
jsou prostě hříby! Hřib vyku-
kující z hebkého mechu potěší
srdce každého houbaře. A nejen

houbařům pravé hříby chutnají. Také veverky je mají rády, o čemž
svědčí vroubky na jejich kloboucích, na nichž je vidět, jak si
na nich pochutnávaly. Horší je to s červy. Prolezou hřib skrz naskrz
a je po radosti. Houbaři hříbkaři jsou pak vzteky bez sebe. To se ale
v pohádkové zemi hub stát nemůže. Tam totiž žádní červi nejsou.

Pohádkový hřib Dubák vypadá úplně jinak než jeho bráškové, kteří
rostou v našich lesích. Na hnědém klobouku má čepici z dubového
listí a povrch jeho nohy je nachlup stejný jako kůra dubu: také je
celý rozpraskaný a hnědozelený. A teď se podržte! Víte, co mu to
visí z klobouku? To byste neuhádli – žaludy! Je jimi ověncený jako
vánoční stromeček. Vypadá to, jako by slavil vánoce po celý rok.
A to je vlastně dobře, aspoň má stále důvod k radosti. Kde totiž
nepanuje radost a veselí, vládne smutek. A to je pak moc zlé.

Žlučoun

Houbu hřib žlučník znají skoro všichni houbaři. Tváří se jako smrkový hřib, ale pravý hřib to není. Je to prostě vykutálený lišák a dělá si z houbařů legraci. Možná, že jste ho už v lese taky omylem sebrali a ochutnali jako já. „*Tfu!*“, ten byl hořký jako žluč! Ještě teď si na tu odpornou chuť vzpomínám. Není proto divu, že mu houbaři říkají žlučák nebo hořčák. Když ho omylem přimícháte mezi pravé hříby a připravíte si z nich jídlo k večeři, bude hořké až běda. Leda na vyhození! Přitom hřib žlučník nechutná ani mlsným

Hřib žlučník

nejedlý

červům, i ti si uplivnou a odlezou hledat chutnější houbu. I veverky se mu raději zdaleka vyhnou a ukousnou si z něho jedině, když je bolí břicho, aby opět dostaly chuť k jídlu. Tak jsou mazané a používají ho místo hořkého léku na trávení. Vy ale hřib žlučník nikdy neochutnávejte! Co je dobré pro veverky, nemusí být dobré pro vás. Od pravého hříbu ho snadno poznáte i bez ochutnání, a to podle narůžovělých rourek vespod klobouku a tmavohnědé síčky na noze.

Jeho kamarád z pohádkové země hub je mu zbarvením dost podobný. A to byste nevěřili, na čem si pochutnává! Zařídil si ve své chýši malou laboratoř a vyrábí tam z léčivých bylin v křivuli nad plamenem hořký likér, který každou chvíli popíjí. Rád si cucne, ale není to žádný ochmelka. Na rozdíl od mnoha lidí ví, kdy má dost. Ale je-li od toho věčného popíjení hořkých likérů stejně hořký jako jeho bráškové z našich smrkových lesů, to nikdo neví. V žádném případě se to ale nesnažte zjistit a nekousejte ho! Je to sice dobrák, ale co je moc, to je moc. Ani byste nestačili utíkat, jak by vás z pohádkové země hub hnal ven. To by vám zato nestálo.

Satanáš

Z pohádek víme, že peklo je plné rohatých čertů. A jak se říká: „*Není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu.*“ Však i na zemi se mnozí lidé chovají, jako by pocházeli přímo z horoucích pekel. A tak ani pohádková země hub není výjimkou. Také v ní se usadil jeden z rohatců. Nechává si říkat Satanáš a tvrdí, že je příbuzným samotného Lucifera. Je to opravdický čert se vším všudy – se zahnutými rohy na hlavě, s kopyty na nohou a dlouhým ocasem. A jazyk? Ten má rudý jako krev, a když ho vyplázne,

Hřib satan

jedovatý

sahá mu skoro až po kolena.
Je to čertisko jako hrom.
Ale nebojte se ho! Vypadá sice
strašidelně, ale je to dobračisko,
ani mouše by neublížil.

Zato jeho bráškové z našich
listnatých lesů, to jsou jiní
prevítí! Jsou nebezpeční, i když
tak na první pohled vůbec ne-
vypadají. Patří totiž mezi naše
nejhezčí hříby. Ovšem tomu se

vůbec nedivte! I Lucifer a jeho pekelní kumpáni se dokážou ukázat
v podobě anděla, a sám čert aby se v nich pak vyznal! I když jim to
nakonec stejně není nic platné, protože je prozradí pach síry.

Hřib satan ale po síře nepáchne. Má krásný stříbřitě šedý klobouk
a pod ním žluté, později karmínově červené rourky. Horní část nohy
má žlutou a pokrytou načervenalou sítkou, zatímco střední a spodní
část nohy je červená. Když satana rozkrojíte, zmodrá jen trochu
(je mazaný a umí se ovládat, aby se neprozradil). Hřib satan roste
v teplých listnatých lesích, hlavně pod buky a duby. A víte, proč je
nebezpečný? Za syrova, nebo jen krátce tepelně upravený, je prudce
jedovatý. A i když po důkladném povaření svoji jedovatost ztrácí,
v žádném případě ho k jídlu nesbírejte! Jistota je jistota. Kdo ví,
jestli to platí vždycky? Vždyť je známo, že čertům ani žár pekelného
ohně nevadí. Proto si satana jen prohlédněte a rychle pryč od něj!
S čerty totiž nejsou žádné žerty!

